

ЗОЯ БОРИСОВА — вагома постать у дошкіллі України

Зоя БОРИСОВА,
доктор педагогічних
наук, професор
(22.04.1926 – 04.10.2021)

4 жовтня на 96-му році життя пішла у засвіти Зоя Назарівна Борисова, з ім'ям якої пов'язана ціла епоха в розвитку дошкільної освіти України.

Зоя Назарівна була непересічною особистістю – інтелігентною жінкою, знаючою вченою, професіоналом дошкільної справи, толерантною, виваженою і мудрою співрозмовницею, а також постійною авторкою журналу “Дошкільне виховання”.

Вона працювала професором кафедри дошкільної педагогіки НПУ імені М. П. Драгоманова до 2011 року, загалом 50 років, понад 20 із яких очолювала кафедру.

Під керівництвом Зої Назарівни була створена та розбудована наукова школа вітчизняної дошкільної освіти зі своїм власним обличчям, характером і традиціями. За цей період в Україні виросла плеяда учнів та послідовників ученої. Серед них такі відомі “дошкільниці”, як Ніна Андрусич, Ольга Богініч, Наталія Дятленко, Ілона Дичківська, Лариса Калмикова, Наталія Кот, Віра Кузьменко, Марина Машовець, Наталія Левінець, Ірина Луценко, Тамара Поніманська, Юлія Приходько, Галина Сухорукова та багато інших.

У колі наукових інтересів ученої перебували проблеми трудового та морального виховання дошкільників, історія становлення дошкільної педагогіки, питання підготовки педагогічних кадрів у галузі дошкільного виховання, наступності у педагогічному процесі дошкільних закладів і початкової школи.

Завдяки її подвижницькій науковій праці практика сучасної дошкільної освіти збагатилася творами видатних, але несправедливо забутих імен, зокрема Софії Русової, Наталії Лубенць, першої головної редакторки журналу “Дошкільне виховання”, Тимофії Лубенця, Василя Зеньківського, Івана Сікорського та багатьох інших, які зібрано в одній з її останніх та найвагоміших праць – “Хрестоматії з історії дошкільної педагогіки” (2008).

Громада українського дошкільля завжди пам'ятатиме ім'я Зої Борисової. Світла їй пам'ять.

ВИХОВУЄМО

Кожен дорослий радіє, коли малеча намагається допомогти в буденних справах: поливає квіти, годує котика, протирає пил, складає іграшки, пере сукні своїх ляльок... Уже з раннього віку природною для дитини є потреба в елементарній праці, що задовольняє прагнення маляти до активності. І саме від нас, дорослих, залежить, чи згасне ця потреба, чи стане важливою частиною дорослого життя, набуваючи нових форм та якостей. Особливу роль у трудовому вихованні дітей відіграє заклад дошкільної освіти.

ЯК ОЦІНЮВАТИ ТРУДОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДИТИНИ?

Вихователька має уважно спостерігати за трудовою діяльністю кожного дошкільника, відзначати його ставлення до праці, враховувати наявні у дитини трудові вміння та навички, розвиненість працелюбності як особистісної якості. Загальними критеріями успішності трудової діяльності дітей можуть бути: ставлення до неї (бажання працювати), наявні вміння та навички (спроможність працювати), результативність праці (здатність довести справу до логічного завершення), спроможність адекватно оцінити свій внесок, якість власних трудових дій (для дітей старшого дошкільного віку). При цьому показники успішності трудової діяльності дошкільника можуть диференціюватися залежно від форми організації дитячої праці.

У дорученнях успішність праці дитини характеризується тим, чи виявляє вона інтерес до змісту доручення, чи здатна запам'ятати його зміст, послідовно та зосереджено виконувати його, чи спроможна довести справу до кінця, чи виявляє готовність до виконання інших доручень, бажання працювати ретельно й старанно, допомагати дорослим і одноліткам.

У чергуваннях показниками успішності дитячої праці можуть бути: уважне ставлення дитини до своїх обов'язків чергового, прояви відповідальності,

ПРАЦЕЛЮБНІСТЬ ЗМАЛЕЧКУ

Однією з ключових у доробку Зої Борисової була проблема трудового виховання дошкільників. Сьогодні це питання розглядається в рамках формування предметно-практичної і технологічної компетентностей дитини. Однак ключові принципи, на яких має базуватися трудова діяльність дітей, виокремлені вченою, залишаються незмінними: це емоційне задоволення, домірність і посиленість навантаження, взаємодія з дорослими, занурення в природне середовище. Пропонуємо ознайомитись з уривком із однієї з праць Зої Назарівни і поміркувати над тим, як можна застосувати її ідеї та поради у роботі із сучасними дошкільнятами. Адже це найкращий спосіб ушанувати її пам'ять.

старанності, зацікавленості, здатність розподіляти обов'язки з іншими черговими, не відволікатися від роботи в процесі чергування, спроможність довести свою частину справи до кінця. Показниками успішності чергувань є також те, наскільки діти спроможні оцінити якість виконаної ними роботи, як вони реагують на оцінки товаришів і педагогів.

У колективній праці показниками успішності праці дошкільника можуть бути: обсяг та зміст обраних трудових завдань, характер їх виконання, якість виконаної роботи, а також характер взаємодії дітей у процесі колективної праці: прагнення допомогти одне одному, вимогливість до своєї праці та праці товаришів, здатність розподілити обов'язки в ході колективної праці, організувати виконання завдання у найбільш раціональний спосіб, здатність узгоджувати свої дії з іншими дітьми.

Ці показники є орієнтовними. У процесі праці відносини дітей постійно змінюються, набувають нових рис. Це значною мірою залежить від керівництва педагога, від того, як він ураховує індивідуальні особливості та можливості вихованців, від його уваги до організації різних форм праці дітей.

ВИДИ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Трудова діяльність дітей дошкільного віку охоплює такі основні види праці: господарсько-побутову, працю в природі, художню.

Господарсько-побутова праця

Цей вид діяльності має два напрями: праця для себе і праця для інших. Формуванню навичок самообслуговування віддається перевага в молодшій групі, а з віком усе більша увага має приділятися допомозі дитини іншим.

Привчаємо до самообслуговування. Дитина рано прагне до самостійності. Не маючи ще необхідних умінь, навичок, вправності, вона хоче самостійно їсти, вдягатися, роздягатися. Прагнення до самостійності треба всіляко підтримувати з перших днів перебування малюка в дитячому садку.

Основним завданням вихователя в *молодшій групі* є формування у дітей елементарних навичок самообслуговування, стимулювання інтересу до праці, бажання брати участь у виконанні посильних справ.

У *середній групі* вихователька продовжує розвивати навички самообслуговування, поступово залучає дітей до посильної повсякденної праці. Вона всіляко підтримує в них інтерес та бажання виконувати завдання дорослих старанно і акуратно. У цей час закріплюються навички та уміння доглядати за своїм одягом, речами, набуті в попередніх групах. На кінець року діти навчаються самостійно вмиватися, ретельно витирати обличчя, стежити за своєю зачіскою, знімати й надягати речі в певній послідовності, самостійно й акуратно їсти, класти на місце іграшки, бережно з ними поводитись, підтримувати порядок у кімнаті.

Про розвиток самостійності та формування навичок самообслуговування в дошкільнят читайте у тематичному випуску "Право на самостійність" — "ДВ" № 10, 2021: dv.in.ua/2021-10

